

ROMAN TÜRÜNÜN GENEL ÖZELLİKLERİ. Yaşanmış ya da yaşanabilir olayları; yer, zaman, çevre ve insan unsurlarına dayanarak geniş bir bakış açısıyla, estetik zevk oluşturacak biçimde anlatan yazı türüne “roman” denir. Ana olay etrafında olaycıklar vardır. Romanın asıl kişisine “başkahraman” denir. “Ana karakter” olarak da isimlendirilir. Romandaki olaylar arasında dengeli bir sıralama ve bağ bulunmalıdır. Zaman olarak geri dönüşler yaşanabilir. Olaylar, akla yakın olmalı, romanın konusundan doğmalıdır. Olay ve kişileri ayrıntılı anlatma, tahlil ve tasvirler daha çok yer verme, bir ana olay etrafında birçok küçük olaya yer verme bakımından hikâye türünden ayrılır. Roman türünün ilk örneklerini 15. yüzyılda Fransız yazar Rabelais vermiştir. Daha sonra Dante ve Cervantes de bu türde eserler vermişlerdir. Bugünkü romanı hatırlatan ilk eser 16. yüzyılda Rönesans’tan sonra Givoanni Boccaccio tarafından yazılmış olan “Dekameron”dur. Cervantes’in Don Kişot’u 16. yüzyılın sonlarına doğru yazılmıştır ve eser, roman türünün ilk başarılı örneği kabul edilir. Roman, bir tür olarak karakteristik özelliklerini, Romantizm ve Realizm akımları sayesinde, 19. yüzyılda kazanmıştır. Türk Edebiyatında daha önceleri bu türün yerini tutan mesneviler, halk hikâyeleri, meddah hikâyeleri, dini hikâyeler ve destani hikâyeler vardı. Roman, Türk edebiyatına Tanzimat’la girmiştir. Batılı anlamdaki roman türü bizde önce çevirilerle başlar. İlk olarak Yusuf Kâmil Paşa, Fransız yazar Fenelon’dan “Telmaque” adlı eseri çevirmiş; sonra Victor Hugo’dan “Sefiller”, Daniel Defo’dan “Robinson Crosoe” ve Alexandre Duma’dan “Monte Criesto” çevrilmiştir. Türk edebiyatında ilk roman örneği ise Şemsettin Sami’nin yazdığı Taaşuk-ı Talat-ı Fitnat adlı eserdir. Batılı anlamda Türk romanının kurucusu ise Halit Ziya Uşaklıgil sayılır.

İLK ROMANLARIMIZ

Taaşuk-ı Talat ve Fitnat / Şemsettin Sami / 1872

Hasan Mellah, Hüseyin Fellah / Ahmet Mithat Efendi / 1975

İntibah (Sergüzeşt-i Ali Bey) / Namık Kemal / 1875

Sergüzeşt / Samipaşazade Sezai / 1889

Araba Sevdası / Rezaizade Mahmut Ekrem / 1889

Mai ve Siyah / Halit Ziya Uşaklıgil / 1896

Aşk-ı Memnu /Halit Ziya Uşaklıgil / 1899

EDEBİYATIMIZDA “ROMAN” İLE İLGİLİ İLKLER

İlk roman çevirisi: Telemak / Yusuf Kamil Paşa

İlk yerli roman: Taaşuk-ı Talat ve Fitnat / Şemsettin Sami

İlk edebi roman: İntibah / Namık Kemal

İlk tarihi roman denemesi: Yeniçeriler / Ahmet Mithat Efendi

İlk tarihi roman: Cezmi / Namık Kemal

İlk realist roman: Araba Sevdası / Rezaizade Mahmut Ekrem

İlk batılı tekniğe uygun roman: Aşk-ı Memnu /Halit Ziya Uşaklıgil

İlk köy romanı: Karabibik / Nabizade Nazım

İlk gezi (yolculuk) romanı: Acâib-i Âlem (Dünyanın Olağanüstülükleri) / Ahmet Mithat Efendi

İlk mektup roman denemesi: Felsefe-i Zenan / Ahmet Mithat Efendi

İlk psikolojik roman denemesi (Tezli roman): Zehra / Nabizade Nazım

İlk psikolojik roman (Tahlil Romanı): Eylül / Mehmet Rauf

İlk natüralist roman: Zehra / Nabizade Nazım

İlk polisiye roman: Esrar-ı Cinayet / Ahmet Mithat Efendi

İlk batılı anlamda realist ve modern roman: Mai ve Siyah / Halit Ziya Uşaklıgil

İlk kadın romancımız: Fatma Aliye Hanım

İlk kurtuluş savaşını doğrudan işleyen roman: Ateşten Gömlek / Halide Edip Adıvar

İlk yerli çizgi roman Türk kahramanı: Köroğlu

İlk çocuk çizgi roman: Kara Maske

İlk çocuk romanı: Bağrı Yanık Ömer / Mahmut Yesari

İlk iç monolog tarzı roman: Bir Düğün Gecesi / Adalet Ağaoğlu

İlk postmodern roman: Tutunamayanlar / Oğuz Atay

Tanzimat'ta ilk macera romanları: Hasan Mellah – Hüseyin Fellah / Ahmet Mithat Efendi

ROMANIN PLANI

Serim. Romanın giriş bölümüdür. Kişiler ve çevre tanıtılır, konu ve olay anlatılmaya başlanır. Bu bölümde olayın geçtiği zaman ile olay kişileri ve çevre betimlemesi yapılır. Bazı romanlar olayın bittiği yerden başlar, geriye dönüşlerle geçmişte yaşananlar anlatılır.

Düğüm. Romanın bütün yönleriyle anlatıldığı en geniş bölümdür. Olayın gelişip karmaşıklaştığı merkez bölümdür. Betimleme ve diyalogların yer aldığı düğüm bölümü okuyucuda merak unsurunun en yoğun olduğu bölümdür.

Çözüm. Romanın sonuç bölümü olup merakın bir sonuca bağlanarak giderildiği bölümdür. Düğümün çözülmesi olayın bir sonuca ulaşması, karakterlerin akıbeti bu bölümde anlatılır. Düğüm bölümünde ortaya konulan ve birbirine giren olaylar bir sonuca kavuşur.

ROMANIN ÖGELERİ. Romanın kurgusunu oluşturan dört temel unsur vardır. Bunlar “yer, zaman, olaylar zinciri ve şahıs kadrosu”dur. Bazı romanlarda bunlara “fikir” unsuru da eklenir.

Kişi (Kahramanlar). Romanların çoğunda geniş bir şahıs kadrosu vardır. Romanda başkarakter ve yardımcı karakterler bulunur. Romanda şahıslar ayrıntılı olarak tanıtılır. Roman kahramanının yaşamı, geniş bir zaman çerçevesi içinde baştan sona anlatılır. Roman kişileri “tip” ve “karakter” olarak karşımıza çıkar.

Tip. Belli bir sınıfı ya da belli bir insan eğilimini temsil eden kişidir. Tip evrenseldir, genel özelliklere sahiptir. Tipler “sevecen tip, alıngan tip, kıskanç tip, sosyal tip” gibi, bireysel olmaktan çok; başkalarında da bulunan ortak özellikler taşıyan ve bu özellikleri en belirgin şekilde temsil eden şahıs veya şahıs grubudur.

Karakter. Romanda olumlu, olumsuz yönleri ile verilen, belirli bir tip özelliği göstermeyen kişilerdir. Karakter, kendine özgüdür. Karakterler genel temsil özelliği göstermez. Karakterler, kendine özgü birkaç özelliğiyle, insanın iç çatışmaları ve çıkmazlarını verme görevini yüklenmiş roman şahıslarıdır.

Olay. Romanlar, temel bir olay etrafında gelişen ve iç içe geçmiş çok sayıda olaydan oluşur. Romanda anlatılan olaylar günlük hayattan, tarihten, anılardan, kitaplardan ve masallardan alınabilir. Klasik romanlarda olaylar kronolojik sıra içinde ileriye doğru gelişme kaydeder. Romanda olaylar dağınık vaziyette bulunmazlar. Birbirlerini destekleyen, sebep-sonuç ilişkisi içinde gelişme gösteren bir tertip oluştururlar. Bazen yazarlar, kahramanlarının kimliğine açıklık getirmek veya halihazırda cereyan etmekte olan bir olayı izah etmek için geriye dönüş tekniğini kullanarak, olayların oluşundaki sırayı bozabilirler. Romanda olaylar her yönüyle ayrıntılı olarak işlenir. Her olay bir nedene bağlanır. Böylece okuyucu, romanın içine çekilir.

Çevre (Yer). Romanlardaki kişilerin yaşadığı, olayların geçtiği yerdir. İnsanlar gibi, roman kişileri de belli bir çevrede yaşar. Bu çevre, okuyucuya betimleme yoluyla anlatılır. Romanda olayların geçtiği ve kişilerin yaşadığı yerler, çevre ve diğer mekânlar çok ayrıntılı şekilde verilir.

Zaman. Romanlarda zaman kavramı belirgindir. Olay veya olaylar belirli bir zaman diliminde yaşanır. Klasik romanda zaman “geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman” olmak üzere üç dilimde verilir. Çağdaş romanda bu anlayış etkin değildir. İnsanın hatırlama yeteneğinden yararlanılarak zamanlar arası geçiş yapılır. İç içe değişik zaman dilimlerinden söz edilebilir. Birkaç zaman bir arada kullanılabilir. Şuur akışı tekniğiyle geriye dönüşler veya ileriye gidişler olabilir.

Fikir. Çoğu romanın fikrîsel bir yönü de vardır. Romandaki olayların, durumların ve davranışların nedenleri araştırılır; kişilerin psikolojik tahlilleri yapılır ve olayların sonuçları üzerinde durulursa romanın ana düşüncesi ve yardımcı düşünceleri belirlenebilir.

ROMAN İLE HİKÂYE FARKI. Roman, öyküye göre daha uzundur. Romanda, temel öge kişidir. Hikâyede ise olaydır. Romanda birden çok olay, hikâyede tek olay vardır. Romanda kişi kadrosu hikâyedekine göre daha geniştir. Romanlardaki kişiler karşımıza bir karakter olarak çıkar. Hikâyelerde ise bir karakter olarak çıkmaz. Romanda çevre geniş olarak anlatılır. Öyküde ise olayın geçtiği yer (çevre) sınırlıdır ve ayrıntılı olarak anlatılmaz. Romanda zaman hikâyedekine göre daha geniştir. Romanlarda anlatım ağır ve sanatlıdır. Öyküde ise yalın, anlaşılır ve özlüdür.